

SCI-CONF.COM.UA

EUROPEAN SCIENTIFIC CONGRESS

**PROCEEDINGS OF VIII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
SEPTEMBER 4-6, 2023**

**MADRID
2023**

EUROPEAN SCIENTIFIC CONGRESS

Proceedings of VIII International Scientific and Practical Conference

Madrid, Spain

4-6 September 2023

Madrid, Spain

2023

PSYCHOLOGICAL SCIENCES

21. *Rahimova Gariba Vahid gizi* 127
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПЕРСОНАЛЬНОСТІ
22. *Міхалець І. В.* 132
ФАНДРАЙЗИНГ ПРОЄКТІВ У ПІДГОТОВЦІ ПСИХОЛОГІВ
23. *Пріснякова Л. М., Волков А. О.* 135
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ КРИЗИ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ
УКРАЇНСЬКИМИ ЖІНКАМИ
24. *Пріснякова Л. М., Колісниченко Р.* 141
ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДО СЕКСУАЛЬНИХ
ВІДНОСИН У СУЧАСНОЇ МОЛОДІ
25. *Пріснякова Л. М., Красношлик І.* 145
ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ
СУЧАСНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
26. *Пріснякова Л. М., Францен О.* 149
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БЕЗРОБІТТЯ В
СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ
27. *Рудик В. С.* 156
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ
ТОЛЕРАНТНОСТІ СТУДЕНТІВ З РІЗНИМ ЛОКУСОМ
КОНТРОЛЮ
28. *Яворська А. В.* 163
ВИДИ ОСОБИСТІСНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ МАЙБУТНІХ
ГЕШТАЛЬТ-ОРІЄНТОВАНИХ ПСИХОТЕРАПЕВТІВ

JOURNALISM

29. *Дмитренко Н. В., Коломієць Д. А.* 166
ПОТРЕБА У РАДІОМОВЛЕННІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-
УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

HISTORICAL SCIENCES

30. *Малініна А.* 169
ЕКСПОЗИЦІЙНА ТА ВИСТАВКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ В
ЕКСПОЗИЦІЇ «СЕРЕДНЯ НАДДНІПРЯНЩИНА»
НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ НАРОДНОЇ АРХІТЕКТУРИ ТА
ПОБУТУ УКРАЇНИ ОСТАННІХ РОКІВ

PHILOLOGICAL SCIENCES

31. *Зелінська М. З.* 177
РЕАЛІЗАЦІЯ ІМЕННИХ ГРАМАТИЧНИХ КАТЕГОРІЙ У
ПОЛЬСЬКОМУ МОВЛЕННІ МОЛОДІ ЛЬВІВЩИНИ НА ТЛІ
ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ МОВНИХ КОНТАКТІВ
32. *Русанов О. Д.* 184
СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДЖЕРЕЛ КІНЕТИЧНИХ
КОМПЛЕКСІВ

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ КРИЗИ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ УКРАЇНСЬКИМИ ЖІНКАМИ

Пріснякова Л. М.

доктор психології, професор
Завідувачка кафедри психології ДГУ

Волков Антон Олександрович

магістрант
кафедра психології ДГУ Україна

Вступ./Introduction. У сучасній психологічній літературі поняття віку визначається в контексті взаємодії людини з суспільством і по завданнях розвитку, які пред'являє співтовариство до кожного віку.

Якщо на перших порах завдання розвитку пред'являє соціальне оточення у вигляді батьків, педагогів, однолітків і тому подібне, то з віком, у міру розвитку, ця функція все більше лягає на саму людину, на його ціннісні орієнтири і потреби.

Кризи дорослості менш, ніж в дитинстві, залежать від хронологічного віку і більшою мірою визначаються особистими обставинами життя людини; вони можуть готуватися поступово або виникати раптово в разі різкої зміни в соціальній ситуації розвитку – системі стосунків між суб'єктом і соціальною дійсністю що оточує його.

Криза середини життя можна сказати що це перше підведення підсумків характеризується переоцінкою власних цінностей і переосмислення життєвих цілей, стосунків з тими, що оточують, способу життя, результатом чого повинне стати вироблення нового «образу Я» і приведення особи у відповідність з умовами життя, що змінилися.

Розв'язання кризи середини життя залежить від здатності людини визнати власні помилки відносно потреб, що склалися, і установок, привести до адекватного співвідношення свої можливості і бажання, встановити адекватний рівень домагань, знайти інші дороги досягнення поставлених цілей або переформулювати їх в рамках реалістичнішої точки зору.

Ціль роботи./Aim. З'ясувати особливості перебігу кризи особистості та отримати їх психологічні чинники; розкрити індивідуально психологічні параметри протікання кризи середнього віку у жінок.

Матеріали та методи./Materials and methods. Для емпіричного дослідження використано тест самоактуалізації особистості. В дослідженні взяло участь 80 жінок, віком від 33 років – 40 років, усі жінки мають вищу освіту, а 45 із них здобувають другу вищу освіту, 35 жінок мають сім'ю і дітей, 21 мають сім'ю, але поки що не мають дітей. 24 особи розлучені.

Результати та обговорення./Results and discussion Поняття самоактуалізації синтетичне, воно включає усесторонній і безперервний розвиток творчого і духовного потенціалу людини, максимальну реалізацію всіх його можливостей, адекватне сприйняття тих, що оточують, світу і свого місця в ній, багатство емоційної сфери і духовного життя, високий рівень психічного здоров'я і моральності. Результати тестування приведені у таблиці 1.

Табл. 1

Розподіл показників за методикою дослідження самоактуалізації

	Компет-сть у часі		Підтрка		Ціннісні орієнції		Гнучкість поведінки		Сензитивність до себе		Спонтанність		Самоповага	
	аб	%	аб	%	аб	%	аб	%	аб	%	аб	%	аб	%
Високий	4	3,2	3	2,4	10	8	10	8	12	9,6	18	14,4	26	20,8
Середній	62	49,6	75	60	69	55	68	54,4	66	52,8	62	49,6	51	40,8
Низький	14	11,2	2	1,6	1	0,8	2	1,6	2	1,6	0	0	3	2,4
	Самоприняття		Уявленнь про природу людини		Синергія		Прийняття агресії		Контакт-ть		Пізна-них потреб		Креат-сті	
	Абс.	%	Абс.	%	абс	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Високий	19	15,2	23	18,4	6	4,8	10	8	6	4,8	22	17,6	18	14,4
Середній	69	55,2	53	42,4	69	55	65	52	62	49,6	54	43,2	57	45,6
Низькій	2	1,6	4	3,2	5	4	5	4	12	9,6	4	5	5	4

Шкала Компетентності у часі (Тс) – 3,2% респондентів свідчить, по-перше, про здатність жити сьогоднішнім, тобто переживати справжній момент свого життя у всій його обличчя, а не просто як фатальний наслідок минулого або підготовку до майбутнього “справжнього життя”; по-друге, відчувати нерозривність минулого, сьогоднішнього і майбутнього, тобто бачити своє життя цілісною. Саме такий світовідчуття, психологічне сприйняття часу суб’єктом свідчить про високий рівень самоактуалізації особи, - 49,6% респондентів більш схильні заглядувати у майбутнє або у минуле хоча не виключають поняття життя у тут і тепер, - 11,2% опитаних мають орієнтацію людини лише на одне з відрізків тимчасової шкали (минуле, сьогоднішнього або майбутнє) і (або) дискретне сприйняття своєї життєвої дороги.

Теоретична підстава для включення цієї шкали в тест міститься в роботах Ф. Перла і Р. Мея. Ряд емпіричних досліджень також свідчить про безпосередній зв'язок орієнтації в часі з рівнем особового розвитку.

Шкала підтримки (П) – вимірює міру незалежності цінностей і поведінки суб’єкта від дії ззовні (“внутрішньо-зовнішня підтримка”). Концептуальною основою даної шкали служили в першу чергу ідеї А. Рейсмана про “зсередини” і особі, що “ззовні” направлялася. – 2,4 % опитаних відносно незалежні в своїх вчинках, прагне керуватися в житті власними цілями, переконаннями, установками і принципами, що, проте, не означає ворожості до тих, що оточують і конфронтації з груповими нормами. Він вільний у виборі, не схильний до зовнішнього впливу (“зсередини особа, що направляється”), - 60% опитаних не завжди у житті керуються власними цілями більш схильні до зовнішнього впливу, - 1,6% свідчить про високу міру залежності, конформіст, несамостійність суб’єкта (особа, що “ззовні направляється”), зовнішньому локусе контролю.

Шкала Ціннісних орієнтації (ЦО) вимірює, в якій мірі людина розділяє цінності, властиві особі, що самоактуалізується (Тут і далі високий бал за шкалою характеризує високу міру самоактуалізації). – 8% респондентів отримали високий бал за цією шкалою, - 55,2% в меншому ступені розділяє

цінності самоактуалізуючоїся лічності, - 0,8% респондентів набрали низькі бали.

Шкала Гнучкості поведінки (Г) діагностує міру, гнучкості суб'єкта в реалізації своїх цінностей в поведінці, взаємодії з навколишніми людьми, здатність швидко і адекватно реагувати на ситуацію, що змінюється. – 8% респондентів у повній мірі реалізують свої цінності у поведінці, - 54,4% опитаних не завжди реагують на зміни швидко і як наслідок посередньо проявляють гнучкість до обставин, - 1,6% опитаних мають низький показник гнучкості та взаємодії с навколишнім середовищем.

Шкали Ціннісної орієнтації і Гнучкості поведінки, доповнюючи один одного, утворюють блок цінностей. Перша шкала характеризує самі цінності, друга – особливості їх реалізації в поведінці.

Шкала Сензитивності до себе (Сен) визначає, в якій мірі людина віддає собі звіт в своїх потребах і відчуттях, наскільки добре відчуває і рефлексує їх. 9,6% опитаних дуже добре розуміють свої потреби, - 52,8% опитаних не завжди розуміють де їх потреби що дійсно їм потрібно, - 1,6% опитаних мають дуже низькі показники що свідчить про нерозуміння своїх власних потреб.

Шкала Спонтанності (СП) вимірює здатність індивіда спонтанно і безпосередньо виражати свої відчуття. Високий бал за цією шкалою а це-14,4% опитаних не означає відсутності здібності до продуманих, цілеспрямованих дій, він лише свідчить про можливість і іншого, не розрахованого заздалегідь способу поведінки, про те, що суб'єкт не боїться поводитися природно і розкуто, демонструвати таким, що оточує свої емоції, - 49,6% опитаних схильні не проявляти своїх емоцій спонтанно і розкуто поводити себе.

Шкали гнучкості і спонтанності складають блок відчуттів. Перша визначає те, наскільки людина усвідомлює власні відчуття, друга – в якій мірі вони виявляються в поведінці.

Шкала Самоповаги (Су) діагностує здатність суб'єкта цінувати свої достоїнства, позитивні властивості характеру, поважати себе за них. – 20,8% респондентів мають високий рівень самоповаги, - 40,8% опитаних мають не

велику здатність цінувати свої достоїнства і поважають свої здібності, - 2,4% опитаних мають низький рівень самоповаги.

Шкала Самоприйняття (Со) реєструє міру прийняття людиною себе таким, як є, незалежно від оцінки своїх достоїнств і недоліків, можливо, всупереч останнім, - 15,2% опитаних мають вискі показники самоприйняття, 55,2% опитаних у меншій мірі приймають себе, особисто свої недоліки, - 1,6% опитаних в загалі не мають почуття самоприйняття себе. Шкали Су і Со складають блок самовосприяття.

Шкала Уявлень про природу людини (Поп) – 18,4% опитаних свідчить про схильність суб'єкта сприймати природу людини в цілому як позитивну (“люди в масі своїй швидше добрі”) і не рахувати дихотомії мужності жіночності, раціональності – емоційності і так далі антагоністичними і непереборними, - 42,4% опитаних не зовсім і не завжди поділяють таке сприйняття, - 3,2% опитаних не мають такого уявлення.

Шкала Синергії (Син) – 4,8% опитаних визначає здібність людини до цілісного сприйняття світу і людей, до розуміння зв'язаності протилежностей, таких як гра і робота, тілесне і духовне і ін., - 55,2% опитаних не завжди помічають зв'язок між протилежностями та сприймають цілісність миру, - 4% опитаних в загалі не бачать зв'язок між протилежними речами і ситуаціями.

Шкали Поп і Син дуже близькі за змістом, їх краще аналізувати спільно. Вони складають блок концепції людини.

Шкала Прийняття агресії (Па) 8% опитаних свідчать про здатність індивіда приймати своє роздратування, гнів і агресивність як природний прояв людської природи. звичайно ж, не йдеться про виправдання своєї антисоціальної поведінки, - 52% опитаних не завжди можуть прийняти агресію як прояв людської природи так як це протилежне загальноприйнятих норм поведінки, - 4% опитаних в загалі не здатні прийняти агресію як прояв природи людини.

Шкала Контактності (Кон) характеризує здібність людини до швидкого встановлення глибоких і тісних емоційно-насичених контактів з людьми або,

використовуючи ту, що стала звичною у вітчизняній соціальній психології термінологію, до суб'єктного для суб'єкта спілкування, - 4,8% опитаних здатні швидко встановлювати тісний емоційно-насичений контакт з людьми, - 49,6% опитаних здатні до менш насиченого контакту, - 9,6% опитаних не здатні до таких відносин.

Шкали Прийняття агресії і Контактності складають блок міжособової чутливості.

Шкала Пізнавальних потреб (Поз) визначає міра вираженості у суб'єкта прагнення до придбання знань про навколишній світ, - 17,6% опитаних відчують таку потребу, - 43,2% опитаних мають уявлення що у них вже є такі знання і не відчують великої потреби, - 5% опитаних в загалі не мають такої потреби.

Шкала Креативності (К) характеризує вираженість творчої спрямованості особистості, - 14,4% опитаних мають високі показники за цією шкалою, - 45,6% творчо спрямовані, - 4% опитаних мають дуже низький бал за цією шкалою тобто не виражають свою творчість.

Висновки./Conclusions. Таким чином аналіз показників за даною методикою дозволив виявити наявність високого рівня самоактуалізації по шкалах – підтримки, ціннісні орієнтації, самоприйняття, синергія. Це і є особливостями прояву само відношення в залежності від віку і статі. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що здійснений структурний аналіз показників за даними методиками на етапі розвитку особистості – етапі середнього віку. Результати дослідження можуть бути використані при розробці освітньо-просвітницьких програм та в діяльності практичного психолога.

Теоретичне значення полягає в тому що уточнено трактування перебігу кризи середнього віку; поглиблено уявлення про вплив індивідуальних чинників на специфіку перебігу вікової кризи.